

JUGOSLOVANSKI OBRATNIKI

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRATNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

List izhaja dvakrat na mesec, in sicer 1. in 15. vsakega meseca, ter stane za celo leto

20 K, za pol leta 10 K, posamezna številka velja 1 K. — Inserati po dogovoru. — Roko-

piši se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Sodna ulica št. 11.

I. Hilbert.

Oddelek za arhitekturo pri tehnični fakulteti ljubljanske univerze.

Iz članka gosp. dr. Hinterlechnerja, dekana tehnične fakultete ljubljanske univerze, smo izvedeli, da se namerava, menda v kratkem, osnovati oddelek za arhitekturo pri tehniški fakulteti.

Ni dvoma, da je umetniška vzgoja naših stavbnih strokovnjakov neobhodno potrebna, toda jako dvomljivo je, da bi se leji potrebi vsestransko ustreglo s takim oddelkom na tehnični fakulteti. Pouk na tem oddelku bi bil dostopen skoro izključno le slušateljem stavbne stroke na tej visoki šoli, ker je umevno, da bi bilo njega organizacija in duh urejeno z ozirom na popolno srednješolsko izobrazbo slušateljev. Služil bi torej ta oddelek le ozkemu krogu gradbenih strokovnjakov, ki bodo imeli najmanj vpliva na to, kako se bo ustvarilo lice naših mest in vasi v Sloveniji. Le-ti se bodo omejili v praksi na stavbe v večjih mestih, po večini inženirskega značaja, ali pa, v kolikor bodo resnični umetniki in v kolikor bodo imeli prilike, se uveljavijo pri monumentalnih stavbah. Toda značaj naših mest in krajev po deželi je in ostane vselej odvisen od delovanja gradbenih strokovnjakov s srednješolsko izobrazbo, namreč absolventov višje in nižje obrtne šole.

V svoji dolgoletni praksi na Slovenskem in kot večletni predsednik izpitne komisije za zidarske mojstre, sem imel priliko spoznati, da je strokovna izobrazba naraščajo stavbnih obrtnikov v splošnem zadovoljiva in celo, da vsako leto izide iz nižje obrtne šole nekaj prav inteligentnih in zmognih strokovnjakov; toda vsem, brez izjeme, manjka umetniške vzgoje.

Posledice pa se vidijo povsod, kjer se več zida: ob gorenjski železnici v Lescah, Žirovnici, na Jesenicah, na Bledu, v Dom-

žalah, v Mostah, Vodmatu in v Ljubljani sami. V najboljšem, ampak redkem slučaju so stavbe brezznačajne — te vsaj ne kvarijo. Gorje pa, če je mojster ali gospodar hotel ustvariti nekaj izrazitega!

Je torej umetniška vzgoja teh stavbnih obrtnikov skrajno potrebna.

V prejšnjih časih je bilo drugače. Umetniško in strokovno izobrazbo je nadoševala tradicija. Gradivo in konstrukcije so bile skozi stoletja enake, potrebe prebivalstva so se izpreminjale prav počasi in zidar je lahko apliciral brez dolgega premišljevanja vse, kar je okoli sebe videl. Danes, pri prekucnem razvoju stavbne stroke, nima zidar druge opore, kakor svojo strokovno izobrazbo. To dobi v obrtni šoli. Umetniške vzgoje pa nikjer, vsaj ne v zadostni meri.

Iz teh razlogov bi bilo bolje, da se osnuje obrtna šola za arhitekturo kot jedro bodoče umetniške akademije, ki bi bila dostopna po organizaciji in duhu vsem, ki imajo potrebo umetniške vzgoje brez ozira na njih predizobrazbo. Ta šola bi morala sestojati vsaj iz dveh stolic: za historične sloge in za moderno arhitekturo. Prva bi služila obenem tudi nekako kot splošna šola, druga izključno kot specialna.

Znanja historičnih slogov je treba tudi takemu, ki se obrne pozneje le k moderni arhitekturi, ker brez teh predpogojev bo taval tudi rojeni umetnik, tembolj pa arhitekt brez posebne umetniške nadarjenosti.

Stolici za historične sloge naj bi se tudi naložila umetniška vzgoja gradbenih strokovnjakov s srednješolsko in nižjo izobrazbo. Pouk naj bi bil integralen del šolske izobrazbe na obrtni šoli, torej obvezen za vse slušatelje. Dolžnost profesorja bi bila, da razloži slušateljem bistvo historičnih slogov, njih zvezo z gradivom, konstrukcijo, svojedobno potrebo ljudstva in kako naj se prilagodi krajevnim razme-

ram in okolici. Bo treba, da se ozira na to, da bodo srednješolski strokovnjaki delovali po večini pri večjih stavbah v večjih mestih, zidarski mojstri pa na deželi. Jako koristno bo, ako profesor pri pouku opozori na slabe zgleds (imamo jih v izobilju), ako pokaže, kako bi se ta naloga umetniško bolje rešila, ali ako to zahteva od svojih učencev. Kratko rečeno, njegova dolžnost bo, da vzbudi umetniški čut pri svojih učencih in da jim pokaže pravo pot.

Ta naloga bi bila prej hvaležna, kakor težavna. Poznam ukaželjnost in inteligenco naraščajo iz teh krogov in vem, da bi z veseljem pozdravili možnost umetniške vzgoje. Prepričan sem, da bi se marsikateri, že praktično delujoči zidarski mojster udeležil tega pouka, ako bi bil le — ta tako urejen, da mu ne kolidira s časom. Omenjam še, da bi bilo koristno, ozirati se pri tem pouku tudi na tesarske in kleparske obrtnike.

Neizmerno korist take vzgoje za našo domovino, ki je ravno v začetku svojega razvoja, bo gotovo vsakdo pripoznal.

Mogoče bo kdo ugovarjal, češ, naj se skrbi za to vzgojo stavbnih obrtnikov na obrtni šoli. Jako dvomim, da bi bilo mogoče doseči tam ta namen. Umetniška vzgoja ni predmet, kakor stavbna mehanika ali geometrija, ona zahteva bolj individualnega pouka, profesor mora biti ne le sam umetnik, temveč z dušo vdan svoji vzgojiteljski nalogi. Za to ne zadostuje profesor s »predpisano« kvalifikacijo, z izkazi o študijah in diplomo o izpiti. Tudi najboljši bo šele dosti dober, brez ozira, ima li diplomo, ali ne. Umetnik s tako kvalifikacijo se ne bo zadovoljil z nalogo srednješolskega profesorja, vezanega na predpisani učni program, oviranega v svojem delovanju po ozirih na druge predmete in presojenega po povprečnem uspehu svojih učencev.

Uspeh je mogoče doseči le na šoli, katera edini namen bo umetniška vzgoja.

Vem, da bi osnovanje umetniške akademije naletelo sedaj na velike finančne in organizatorične ovire, ne ugovarjam torej nameri, da naj se osnuje začasno šola za arhitekturo kot oddelek na tehnični fakulteti ljubljanske univerze, toda nje organizacija in zveza z univerzo naj bo taka, da jo bo vselej mogoče pretvoriti v jedro bodoče umetniške akademije, kateremu naj bi se priklopile druge umetniške panoge: slikarstvo, kiparstvo in morda tudi umetne obrti, grafika, keramika itd.

Potreba je torej:

1. Da se osnujeta naenkrat obe stolici arhitekture: ena za historične sloge, obenem tudi kot splošna šola, ena pa za moderno arhitekturo;

2. profesorji naj bodo prvovrstni umetniki, vdani svoji vzgojiteljski nalogi, brez ozira, ali imajo fakultetno izobrazbo, ali ne;

3. poleg pouka visokošolcev naj se vzgajajo na tem oddelku tudi stavbni strokovnjaki s srednješolsko in nižjo izobrazbo;

4. naj se ta oddelek smatra ne kot definitivni del tehniške fakultete, temveč kot jedro bodoče umetniške akademije, katero čim preje osnovati naj si poklicani prizadevajo.

Ne zanikam, da smatram umetniško vzgojo stavbnih obrtnikov vsaj za sedaj za veliko važnejšo, kot visokošolskih strokovnjakov, in sem prepričan, da bo brez težave mogoče doseči tu jako lepih rezultatov, ako pride pravi mož na pravo mesto.

Vse cenjene naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj jo nemudoma poravnajo, ker sicer je obstoj glasila nemogoč.

Slovenska vas in slovenska kmetska hiša.

Sestavila prof. na višji drž. obrtni šoli O. Grebenc in D. Volavšek.

Kakor nekdanj, tako je tudi še danes želja vsakega meščana, preživeti vroče poletje na kmetih in si nekoliko pomiriti razburjene živce. Le malokateri teh poletnih »deželanov« se vglobi v kmetsko dušo in tiho kmetsko življenje, a še manj v tajinstvenost tihe kmetske vasi in kmetske hiše. Opazuje pač morda različne oblike posameznih vasi in hiš, toda le malokdo vpraša po vzrokih teh razlik.

To je lahko umljivo; kajti šele v novejši dobi so se izobraženci začeli zanimati za postanek in razvoj vasi in kmetske hiše. Ni nam treba omenjati, da imajo naši večji sosede ogromno znanstveno, pa tudi preprosto pisano literaturo o tem predmetu. Prvotno so se pečali s študijem kmetske

hiše ter njenih večjih in manjših skupin, t. j. vasi, le narodopisci, slovstveniki in jezikoslovci, pozneje pa tudi stavbeniki in arhitekti. Stavbeniki so kmalu opazili marsikatero praktično stran preproste kmetske hiše in so skušali to uporabiti pri modernih zgradbah, takozvanih vzornih kmetskih dvorih, pozneje tudi pri stavbah mestnih vil. Arhitekti so pa opazili poleg praktičnih strani in udobnosti kmetske hiše tudi narodno-umetniški čut, ki se izraža tu intam v celi stavbi ali pa le v posameznih delih in v njenih okraskih. Uvideli so, koliko škodo trpi stavbna umetnost vsega tega, ker so v moderni dobi izginili posebno značilni kmetski domovi, pravi tip ljudske stavbne umetnosti. Mnogokrat do zadnje črte prilagodeni naravnim in krajevnim razmeram, so nudili najpestrejšo umetniško sliko v okviru okolice. Zamenjale so jih moderne, v umetniškem oziru skromne in ckolici neprikladne stavbe.

S študijem slovenske hiše in vasi so se pečali brezštevilni nemški veščaki in celo ruski narodopisec Charuzin, ki je napisal dve večji razpravi o kmetskih hišah na Gorenjskem in o življenjskem načinu našega gorenjskega kmeta. Po tujih delih vzpodbujeni so se tudi slovenski veščaki lotili tega kočljivega vprašanja, ki še vedno ni popolno rešeno. Tudi naš namen ni, pisati znanstvene razprave, ker zahteva to obširen študij na licu mesta širom Slovenije in zelo obširne literature, vsled česar tudi začasno ne navajamo imen posameznih vasi. S temi kratkimi črticami hočemo le obuditi zanimanje za našo slovensko vas in kmetsko hišo in čitatelje članka privedi do opazovanja in primerjanja. Opozoriti hočemo nadalje posebno naše stavbenike na praktične strani in ljudsko umetniške motive, ki jih vsebujejo nekateri slovenski domovi. To storim tudi vsled tega, ker so omenjene razprave le težje pristopne in pisane skoraj izključno v tujih jezikih.

Ta študij je že vsled tega zanimiv, ker nam predočuje življenjski način ter stare šege in navade naših prednikov, mnogokrat iz prastare dobe. Spoznali bomo tudi, kako umno so naši pradedi prilagodili svoj bivališča vremenskim, krajevnim in sploh življenjskim razmeram kakega kraja. Prišli bomo do nepričakovanega zaključka, da so v glavnih potezah sicer skoraj vse vasi in kmetske hiše, vsaj v Srednji Evropi, z ozirom na enake krajevne in življenjske razmere precej enake, a da vendar nudijo stavbe ne samo posameznega naroda, ampak vsake vasi v svoji legi, razvrstitvi, izvršitvi in okraskih, nekaj narodno in krajevno-tipičnega vključ vsem različnim tujim vplivom.

V prvem delu te kratke razprave ho-

čemo govoriti o različnih oblikah vasi in o vzrokih te različnosti.

Človek je družabno bitje in je tako rekoč navezan na človeka, vsled česar najdemo povsod stremljenje po skupnem bivanju. To stremljenje je posebno značilno za slovanske narode, dočim so stari Germani, prednik: Nemcev, kolikor nam o tem poroča zgodovina, bivali dolga stoletja v na samem stoječih, daleč drug od drugega oddaljenih domovih, ali pa v iz 3—4 hiš obstoječih selih. Sicer najdemo tudi pri Slovanih, posebno pri Slovencih še danes posamezno stoječe kmetske domove, toda le v goratih in manj rodovitnih krajih. Že združeno pravo je sililo Slovane k skupnemu bivanju v vaseh.

Pristno slovansko je za nižavje okrogla vas kjer stojijo hiše v podolgstem ali ovalnem krogu okoli trikotnega prostora, obrnjene večinoma s pročeljem proti gosposkemu dvorcu, ki zavzema sredino trikotnika. Hiše stojijo v približno enaki, ne preveliki razdalji druga od druge. Gospodarska poslopja so za hišami. V omenjenem trikotniku se nahaja oziroma se je nahajal ribnik, ki je služil skupni porabi. To je tip slovanske, posebno češke vasi v ravnini, nikakor pa ne slovenske.

Naša slovenska vas se je večinoma razvila iz prastare združne vasi in bi jo lahko imenovali kupčast o, ker stojijo hiše brez vsakega reda, kakor na kupu. V goratih slovenskih pokrajinah bi morali govoriti o raztreseni kupčasti vasi, ker stojijo hiše v večji in zelo neenaki razdalji druga od druge. Vzroki te razvrstitve hiš so sledeči: Alpski Slovenci so ob svojem prihodu v sedanjo domovino zasedli skoraj vse nekdanje avstrijske alpske dežele. Naselili so se večinoma le po gorskih pobočjih in po ozkih alpskih dolinah, ne pa po večjih nižinah, ker so morali te najbrže prepustiti svojim gospodarjem Obrom, ki so kot mongolski nomadski narod, rabili za svoje konje obširna nižavja, kakor njih predniki Huni in pozneje Madjari. Sicer pa leži že v naravi Slovenca, da se čuti zadovoljnejšega na hribih, nego v nižini. Dokaz tega so brezštevilne cerkvice in kmetski domovi, ki tako ljubko pozdravljajo popočnika izza zelenja južnoštajerskih, pa tudi kranjskih vinorodnih gričev.

K temu bi še pripomnili, da so bili staroslovenski župani v dobi, ko so bili njihovi podaniki že davno kmetovalci, še vedno pastirji, ki so redili govejo živino in ovce. To je skušal prav umno dokazati umrlj vseh učiliški profesor dr. Vl. Levec v svoji obširni razpravi o naselbinah Slovencev na Ptujskem polju in sploh na Južnem Štajerskem. Po njegovih nazorih so bili staroslovenski kmetovalci obubožani pastirji. Gorska pobočja so nudila županom-pastir-

jem mnogo boljše pašo nego nižavja; seveda so jim morali tu sem slediti tudi njihovi podaniki.

Manjša rodovitnost in napol pastirsko življenje sta povzročili večjo raztresenost hiš. Iz navedenih vzrokov se je torej razvila tipično slovenska kupčasta vas z raztresenimi hišami.

Mimogrede lahko omenimo, da je navada Slovencev, naseljevati se le na pobočjih, zelo pospešila ponemčevanje, ker se niso mogli dolgo ustavljeni po dolinah v kompaktnih masah naseljenim nemškimi kolonistom.

Značilno za slovensko vas je dejstvo, da zavzema cerkev skoraj vedno vzvišen in najlepši prostor v vasi. Mnogokrat je tudi obdana od lip. To nam pač dokazuje, da so naši predniki navadno zgradili cerkev na mestu, kjer so njihovi pradedi kot pogani pod košatimi lipami častili svoje paganske bogove. Redkokje pa najdemo v sredini slovenskih vasi sledove nekdanjih gosposkih dvorcev. Nemški in potujčeni gospodarji nekdanje slovenske kmetijske raje so se iz osebne varnosti, iz strahu pred teptanimi slovenskimi kmeti in pozneje tudi Turki umaknili na utrjene, na strmih hribih zgrajene gradove. Kmetje so bili prisiljeni, skrbeti sami za svoje varstvo pred Turki. Tako so nastala t. zv. gradišča in tabori, t. j. utrdbe okoli cerkev in pokopališč ki so bila še pred kratkim povsod okoli cerkev, odkoder jih je odstranila sanitarna oblast. Taka gradišča in tabore, ki nam pričajo o kruti turški dobi, ko je kmet branil svojo vero in dom pred temi sovraži, opazimo še dandanes na mnogih krajih slovenske zemlje, oziroma pričajo o njihovem nekdanjem obstoju krajevna imena. Vsekakor so značilna za slovensko vas.

(Dalje prihodnjč.)

Širite vsepovsod, zlasti med obrtništvom naše glasilo; ne bi smelo biti obrtnika - somišljenika S. L. S., ki ne bi bil društvenik JUGOSLOVANSKE OBRTNE ZVEZE in naročnik njenega glasila.

I. O.

Radišin zbor.

Na Hrvaškem obstoja že kakih petnajst let društvo »Hrvaški Radiša«, čigar glavni namen je gojiti zanimanje za pospeševanje domačih obrti, podpirati one, ki imajo veselje in nadarjenost za obrtno izobrazbo, ki so skriti v ljudskih masah velikokrat celo brez gmočnih sredstev. Vsakoletne razstave tvorijo eno sredstvo v dosego dobrovoljnih ciljev. Namen, poglobljati v mladih močeh zavest do domače obrti, do samostojnosti, je zelo krasen, posebno za Hrvaško, kjer je še pred kratkim

kar mrgolelo mažarskih in judovskih konkurentov.

Od 18. avgusta do 3. septembra t. l. je trajala razstava radišinega zbora. Namen razstave je bil, obrniti pozornost na domačo obrt, pokazati javnosti zaklade pristnega jugoslovanskega izdelka. V veliki večini se je to posrečilo, vendar kljub vsemu prizadevanju, naporu in trudu niso izostali tudi vplivi tujih elementov. Razstava sama ali semenj je bila prirejena po vzorcu nemške »Herbstmesse«.

Naše bralce smo opozorili na razstavo že v zadnji številki. Ker pa je bilo vsem nemogoče udeležiti se omenjene velezanimivosti, je prav, če našim bralcem podamo malo sliko.

Splošno se ta razstava strogo nikakor ne more imenovati razstava, ker je bila premalega obsega, dasi po raznoličnosti zelo bogata. Vpoštevati je pač treba čas, v katerem se nahajamo. Razstavilo se je vse, kar se je v kratki dobi moglo preskrbeti, brez natančnega smotra in ocene, če je res delo pristno jugoslovanskega izvora ali ne. Ravno radi tega pa to nikakor ne moremo priznati kot razstavo, temveč bolj kot semenj. Gotovo je tudi, da pri marsikaterih predmetih ni zaostajala reklama raznih trgovcev in obrtnikov, ki so hoteli s svojim blagom obrniti nase pozornost. Cene pa so bile zelo visoke, morda previsoke. Tako do 28. avgusta ni bilo razprodano še mnogo blaga.

Slabo so vplivali tudi raztreseni prostori, v katerih se je vršila razstava; za onega, ki ne pozna Zagreba, je bilo pač mučno iskati štiri med seboj popolnoma ločene prostore.

Za obrtnike je bila gotovo najvažnejša soba obrtniških pomočnikov in mojstrov. Pozornost je vzbujalo delo nekega mladega Hrvata, ki je sam izdelal mali parni kotel. V culici je prinesel na razstavo svojo iznajdbo in poprosil, če jo sme razstaviti. Za plačilo bode sprejel radišin zbor mladega fanta v svojo oskrbo. Poleg izdelkov čevljarske, krojaške in kolarske stroke je bilo tudi več vzorcev krojnega risanja nekega čevljarskega tečaja; krasnega pohištva, vrvarskih predmetov in ključavničarskih izdelkov. Poleg je bila soba z raznimi deli, izvršenih od invalidov. Razstavljenih je bilo tudi več »poskusnih kosov« obrtnih učencev. Zelo pomembne so bile razne geografično risane statistike obrtno-nadaljevalnega šolstva v predvojnih časih.

V prostorih univerze je bil važen oddelek domače industrije. Bil je sicer skromen, kot smo sploh skromni na tem polju Jugoslovani, vendar bi se bilo dalo več napraviti, če bi se bilo vsaj nekoliko potrudilo. V teh prostorih so imele svoje oddelke kmetijske zadruga iz Zagreba z razno-

vrstnimi stroji, plugi in motorji; dalje društvo za vzgojo dece z različnimi izdelki iz početnega pouka; ta oddelek nam je predobro pokazal razne slike, žrtve alkohola in spolnih bolezni. Izredno zanimivi mornariški oddelek je kazal, da se Hrvat zelo zanima za mornarstvo in ribištvo; veliko naučnih predmetov je bilo v tem oddelku iz navtične šole v Bakru. Oddelek sam na sebi je bil dobrodošel, kakor se je opazalo, posebno vojaštvu. Naj omenimo še, da so bili zastopani tu tudi filatelistično društvo in esperantisti.

Najmenitnejši del razstave pa je bil gotovo v umetniškem paviljonu, kjer je bila cela Hrvatska zastopana z vso svojo domačo obrtjo od najbolj preproste čipke do razkošno najfinejšega divana, od krasno barvanih pletenin do najpreprostejših preprog in umetnih zaves. Ženska in petrinska udruga sta razstavili lepe tkanine, ročna dela, vezenine, izdelke iz lesa, v hrvaškem slogu slikane božjepotne in izletniške spomine, gospodinske predmete i. dr.

Najbolj sta zastopani Bosna in Hercegovina. Zares, bogato je to ljudstvo na preprostoumetni domači obrti. Zlate, srebrne in svilnate vezenine nam posebno vzbujajo pozornost. Razkošje in bogastvo se kaže iz vsakega predmeta; kaže se delo razkošnega harema, v katerem uboga žena vedno dela. Žalibog ornamentika na srebrnih podobah ni našega izvora. Jugoslovanski mohamedanec je sprejel to od vzhoda in si pridomačil. Kakor se odlikuje bosansko-hercegovo delo po izrednem fantazmu, tako se delo Hrvata in Slavonca odlikuje po bujnosti. Posebno se je v tem oddelku opazalo, da novo ponarejeni originali zelo, zelo zaostajajo za nekdanjimi. Izmed dubrovniških vezenin so najkrasnejše one iz 16. in 17. stoletja.

Preobsežno bi bilo to opisovanje posameznih pokrajinskih oddelkov, kateri kažejo, kje še biva domači, nepokvarjeni hrvatski rod ter si sam pridno proizvaja stvari, katere mi kupujemo iz bogsigavedi katere roke.

Slovenski oddelek je bil sicer zelo preprost, vendar po svoji razvrstitvi zelo okusen. Obrtno-pospeševalnemu uradu in g. profesorju Grčencu izrekamo vso pohvalo, ker sta v tako kratkem času tako lično uredila omenjeni oddelek. Tudi prodajne cene blaga so bile primeroma nizke, zato je bilo kmalu vse prodano. Ves oddelek je vzbujal velikansko pozornost. Zastopane so bile posebno naše zadruga. Slamnikarska obrt, od kite do najfinejšega slamnika in klobuka po g. Cerarju (Stob), čipkarska šola z lepimi izdelki, puškarska zadruga iz Borovelj, ki je zlasti privlačna točka za častnike, željarska zadruga iz

Krope, razne tkanine, zavese, pohištvo, lese za sušenje sadja, porcelanasti in lončeni izdelki, pipe od najbolj izrezljane-ga vivčka do najmočnejše pipe. Ker gre že po celem svetu, je priromal na zagrebško razstavo tudi Rabničan s svojo suho robo. Vitre, obode, sita, rešeta, valjarje, razno kuhinjsko posodo in drugo robo je razložila iz svoje krošnje zveza lesnih domačih obrti v Ribnici. Slika Ribničana s krošnjo je privabljala mnogobrojne posetnike suhi robí, ki je vzbujala občudovanje praktičnosti našega človeka. Ban sam se je izredno zanimal in povpraševal, kje se dobi leska za vitre, les za obode itd. Povpraševal je celo, če še obstoja šola lesne obrti v Kočevju, nakar mu je g. Škulj pojasnil, da jo je že narodna vlada odpravila. Bana in spremstvo je pozdravil v imenu Slovencev g. inž. Turnšek, ravnatelj urada za pospeševanje obrti v Ljubljani. Ta ga je vodil po slov. razstavi, kjer je celo zastopstvo pokazalo izredno zanimanje za naš narod.

Poleg omenjene razstave, ki smo jo v kratkem opisali, je imel Radiša večkrat predavanja v kinu ob izbranih filmih. Priznati moramo radišinemu zboru, da si je začrtal veliko polje, prevzel težavno nalogo, morda celo preobširen program. — Razstava pa je imela tudi praktičen pomen; pokazati Jugoslaviji, kaj vse naš človek izdeluje, kaj imamo mi sami in kje naj rabimo tujčeva dela. V tem je imela razstava glavni pomen, da izloči vse graje vredno prakso, ko je n. pr. ljubljanski trgovec naročal slamnike iz Domžal na Dunaju in srbski trgovec lesne izdelke iz Ribnice v Italiji in Nemčiji. Da se bo Radiša še višje povzpél, je zaupati agilnosti ravnatelja Jopsta, čigar delo je dobro posrečena razstava, od katere bo imela Slovenija svoje koristi.

Tudi pri nas je že bila misel na tak »Herbstmesse«. Sprožil jo je pred letom v trgovski zbornici g. dr. Murnik. Pozneje je pa vse skupaj lepo zaspalo. Mislimo, da bi se dalo to nekako združiti z vsakoletno razstavo obrtnih šol, čipkarskih in drugih tečajev. Tudi Slovenci moramo pokazati javnosti, kaj znamo in kaj imamo.

Stavbna sezona.

Po dolgem presledku se je stavbna sezona letos zopet nekoliko poživila, žalibog šele pozno v poletju. Zidati se je počelo bodisi v prestolici Slovenije v Ljubljani, kakor tudi na deželi. Da se je počelo z zidanjem v Ljubljani, je dala brezdvomno temu povod znana dr. Gosarjeva naredba glede stanovanjskega vprašanja.

Kar se tiče Ljubljane, je predvsem omeniti delo zares velikanske gradbe Kreditne banke, ki bo dovršena šele čez tri leta in katere proračun znaša malo vsotico — 30 milijonov kron. Poslopje bo služilo deloma v odpomoč stanovanjski bedi. Bančni prostori bodo pomaknjeni v sredino poslopja; oddelki sami pa bodo telefonsko in pnevmatično zvezani med seboj. Omenjena banka pa gradi še drugo štirinadstropno hišo za svoje uradnike. Upamo, da bo ta slednja že letos pokrita.

Jadranska banka zida dve večnadstropni hiši na prostorih bivše predilnice v Pražakovi ulici. Sčasoma bo tako Kolodvorska ulica zvezana z Dunajsko cesto.

Južna železnica gradi na Resljevi cesti večnadstropno hišo za svoje uslužbenke. Žalibog dela v Ljubljani le prepočasi napredujejo. Na Prulah so pač postavili čez njo most, ki je že izročen javnemu prometu.

Sicer se pa v zadnjem času prilično vsepovsod zida in zlasti se je več hiš okusno prebelilo. Tako bo Ljubljana morda vendarle že postala bela Ljubljana.

Na deželi se pa največ gradijo industrijske naprave. Tako na Grosupljem, v Lescah, pri Kamniku, Domžalah, Trziču in Vrhniki, na Teznu pri Mariboru itd. V pokrajinskih mestih, Mariboru, Celju in Ptujju se le malo gradi; vzrok temu bo najbrže stagnacija ondotnega prebivalstva.

Vsepovsod pa opazamo z žalostjo, da se ceste, železnice in regulacije sploh ne grade, vsaj pri nas v Sloveniji ne, dasi bi bilo to skrajno potrebno. Pomanjkanje kreditov se opaža tudi tu. Gotovo pa je, da se stanovanjski mizeriji ne bo na ta način odpomoglo. Pozivljamo zato javne korporacije, naj se zavedajo svoje dolžnosti in naj prihodnje leto popravijo to, kar so sedaj zamudile.

Če se namreč ne bo zidalo, ne bo trpelo škode prebivalstvo samo, ampak škoda bo trpelo vse javno življenje. Če ne bo primernih prostorov na razpolago, je v nevarnosti obstoj posebno tehnične, pa tudi drugih fakultet; obstoj trgovske je odvisen od tega, če se bodo mogli dobiti za njo prikladni prostori.

Stanovanjski bedi v Ljubljani se ne smemo čuditi, če pomislimo, da se je število prebivalstva po vojni skoro podvojilo. Poleg tega smo dobili mnogo raznih uradov, ki niti skoro prostora nimajo. Vidimo, da je bila naredba dr. Gosarja popolnoma upravičena. Ker se je letošnja sezona pričela šele pozno, se vsestransko ni moglo ugoditi zahtevam; upati pa je, da se prihodnje leto prične preje in da se delo nadaljuje.

Stavbnega gradiva za gradnjo je povsem dovolj. Opeke, lesa in apna je zadnji čas še skoro preveč, samo za cement gre bolj trda. Železo, steklo, pločevino in dr. za stavbo potrebno opremo moramo po večini uvažati iz Nemške Avstrije, ki pa je že zelo močno izčrpana. Vsaj v večjih centrumih, kot v Gradcu in na Dunaju, ni mogoče mnogo dobiti; kar se še more, se mora dobiti direktno od tovarnarjev. Tudi s stavbeniki in delavci nikakor še nismo v škripcih; to dokazuje, ker se je v Ljubljani število stavbnih podjetij zvišalo od predvojnih 12 sedanjih 25. Opažalo se je letos celo, da vsa podjetja niti posla niso imela; posebno so bile prizadete v tem oziru nekatere stare tvrdke, dočim so bila nova podjetja skoro vsa zaposlena. Prišlo

je že skoraj v navado, da se za vsako večjo gradbo ustanovi lastno podjetje. Tako sta letos v Ljubljani dve večji banki tudi odločilni akcionarki dveh največjih podjetij.

Pa tudi po deželi je dovolj zidarских podjetnikov in tesarskih mojstrov. Delavec, zlasti težakov je več kot dovolj. To je umevno, če pomislimo, da so se ljudje že bolj poprijeli dela; uvidel je vsak, da brez dela ni jela. Kar se tiče kvalificiranih delavcev, jih je ravno nekako prav. Vseposod se polagoma napreduje, samo pri gradbi javnih podjetij — železnicah, cestah in podobnih — delo počiva.

Upamo, da se prihodnje leto prične bolj živahno kot letos in da se v kratkem pripomore k rešitvi stanovanjskega vprašanja.

Ali imate pri vas že ustanovljeno Obrtno zvezo? Če je še nimate, jo hitro ustanovite! Zahtevajte tozadevna pojasnila naravnost pri tajništvu Jug. O. Z. v Ljubljani, Sodna ulica 11.

Piše D. K.

Stavbna obrt in šušmarstvo.

§ 22. Obrtnega reda govori, da ne sme nihče razen upravičenih obrtnikov izvrševati samostojno kakršnegakoli si bodi obrta; zato vprašamo merodajne oblasti, ali je to veljavno tudi za stavbno obrt, ker ravno v tej obrti, ki je koncesionirana, v kateri se morajo obrtniki podvreči skušnjam, v kateri se mora z največjo pazljivostjo in z največjim znanjem delati, se nahaja največ šušmarstva.

Pojdimo na deželo. Skoro v vsaki va-si se gradijo nove stavbe pod nadzorstvom »polirjev«, ki so takozvani podjetniki. Ti podjetniki in polirji se zidarstva navadno sploh učili niso. Par dni je mešal malto, dovažal opeko, čez dva ali tri tedne je bil že zidar in obenem tudi — podjetnik! Vsestransko dobro izurjen v vsej stavbni stroki, ker se je na svoj vzvišeni poklic pripravljaval celo večnost — par tednov, stopi pred občinstvo.

Ako se takšnega šušmarja naznani oblasti, je iz tega navadno sledeči rezultat: orožništvo gre zidarja zaslišat šele takrat, ko je že delo skoro končano. Glavarstvo ga kaznuje z globo 20 do 30 K, zidar napravi priziv in je oproščen še te kazni. Navsezadnje se lepo smeje v obraz upravičenemu podjetniku. Hočete tak slučaj? Naznani sem šušmarja; prišel je potem k meni, rekoč: »Kaj pa ste vendar mislili, da ste me šli naznani? Z orožniki igramo skupaj karte, z županom pa sva sosedu in prijatelja; meni nihče nič ne more.«

Gospodje sotovariši, ali bi ne bilo umestno, da gremo tudi mi igrati z orožniki karte in da sklenemo z župani prijateljstva, da bomo tako oproščeni davkov, bolniške blagajne in zavarovalnine proti nezgodam?!

Na deželi so šušmarji mnogo bolj priljubljeni kot izprašani stavbni mojstri. Gotovo zato, ker so bolj praktični. Hočete primer?

Bil sem pred vojno priča, ko je šušmar pri neki stavbi napravljaval proračun. Sezidalo naj bi se gospodarsko poslopje. Gospodar je zahteval, da naj bi bila stavba nekoliko daljša od sosedove. Šušmar — praktičen človek — je vzel predpasnik in z njim zmeril sosedovo že obstoječe poslopje. Gospodar, boječ se, da ne bi šušmar preveč zaračunal, ker se le ni hotel ustaviti z merjenjem, je prijazno povedal »gospodu mojstru«, da je sosedova stavba stala 12.000 kron. Strah pa mu je mojster kmalu pregnal, ker mu je obljubil, da mu je pripravljen postaviti stavbo za 14.000 kron, in sicer tako, da bo poslopje za 10 predpasnikov daljše od sosedovega.

Krono celi šušmariji pa tvorijo oni mojstri, ki posojajo svoje ime. Posebno mojstri, ki imajo koncesijo že pred letom 1893, sramotijo ves stavbni red, stavbni zakon in celo stavbno obrt. Sramotno je, da se sploh taki mojstri imenujejo zidarški ali tesarski mojstri.

Stavbni obrtniki, naša dolžnost je, skrbeti, da se šušmarstvo odpravi, dolžnost merodajne oblasti pa, da nam pomaga. Orožništvo in še posebno občinski uradi kot stavbna oblast, naj bi bili upravičeni šušmarstvo zasledovati, ga ustavljati in pomagati, da se stavbni red ne krši in ne zlorablja.

Stavbni obrtniki! Šušmarstvo se mora odpraviti; ker pa je posameznikom to nemogoče, zato se organizirajmo v Obrtne zveze in skupno skrbimo za red! Obrtne zveze naj na merodajnih mestih izposlušujejo, da vlada štiti in brani upravičenega obrtnika proti šušmarstvu, ker sicer tudi mi upravičenci lahko vrnemo obrtne liste, delamo brez obrtne davka, brez bolniške blagajne, brez zavarovalnice proti nezgodam.

Pri preosnovi Obrtnege reda bi se pač moralo uveljaviti sledeče:

1. Vsak delodajalec, ki bi prepustil šušmarju samostojno delo, bi moral biti kaznovan;

2. vsak šušmar, ki sprejme samostojno delo, bi moral biti kaznovan;

3. vsak delodajalec, ki preskrbi šušmarju delo, bi moral plačati pristojbine bolniški blagajni in zavarovalnici proti nezgodam, več kot jih mora koncesioniran stavbenik;

4. vse občine bi morale skrbeti, da bi se ta zakon res izvrševal ter imeti na uradni deski vedno nabit seznam upravičenih obrtnikov. Tako delodajalec ne bi imel več izgovora, češ da ni vedel, da »mojster«, ki pri njem zida, ni upravičen obrtnik.

Vsilili so nam osemurni delavni čas, ne vidijo pa, da šušmarji delajo dnevno po 12 do 14 ur; da na taki konkurenci med nami in šušmarji mi zelo veliko trpimo, je dovolj jasno. Delavske organizacije stavbnih delavcev, ki vedno na nas pritiskajo z zvišanjem plač in z osemurnim delom, naj v prvi vrsti gledajo, da bi delavce organizirale s tem, da šušmarstvo odstranijo, da bi stavbni delavci delali pri mojstrih; potem šele naj bi začele glede zvišanja plač in osemurnega delavnika.

Bolniške blagajne, zavarovalnico proti nezgodam in davčne urade pa pozivljamo, naj na merodajnem mestu izposlušujejo stro-

gih zakonov proti zlorabi obrtnege reda. Saj ravno omenjeni zavodi trpe največjo denarno škodo, ako se šušmarstvo razširja. Poskrbite, da se res vsak delavec prijavi bolniški blagajni, zavarovalnici proti nezgodam in da se vsaka pridobitna primerno obdavči. Stavbni gospodarji pa, ki najemljejo šušmarje, naj pomislijo, da je šušmarjevo delo, ki je navidezno ceneje, v resnici dražje. Ker prvič je slabo narejeno, treba torej vednih popravil, in drugič naj pomislijo na to le: kakšne posledice bi imeli, ako bi se kdo od delavcev ponesrečil.

Vsem tovarišem kličem še enkrat: napravimo konec šušmarstvu, konec, ki bo v korist državi, občinstvu, delavcem in nam! Združimo se v Obrtni zvezi! V združenju je moč!

Naročniki! Dopisujte v vaše glasilo!

Strokovne vesti.

Pekarska obrt. Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo z dne 23. septembra 1919, št. 719 Ur. l., se izpreminja ter se glasi: V pekarski in kolačniški obrti mora počivati delo od 21. ure zvečer do 4. ure zjutraj poleti in do 5. ure pozimi. Za poletni čas se smatra čas od dne 1. maja do zadnjega dne septembra. — Od te prepovedi so izvzeta pripravljalna opravila (kvas, kurjenje peči) v toliko, da se smejo pričenjati eno uro in pol pred začetkom skupnega dela. Za ta dela pa je uporabljati le neizogibno potrebno število delovnih oseb, ki se morajo tedensko menjavati. Izključeni so vajenci, mladostne pomožne delovne osebe in delavke. — Narodba stoni v veljavo z dnem razglasitve. — V Ljubljani, dne 18. avgusta 1920. — Dr. Brejc. s. r., predsednik.

Obvezni polletni tečaj na državni podkovski šoli v Ljubljani se prične dne 1. oktobra t. l. Za vstop v tečaj je vložiti na vodstvo podkovske šole v Ljubljani do 20. septembra t. l. prošnjo ter ji priložiti: 1. rojstni in krstni list, 2. domovinski list, 3. zadnje šolsko izpričevalo, 4. učno izpričevalo, 5. ubožni list, in 6. npravstveno izpričevalo. Pouk v podkovski šoli je brezplačen; učenci dobivajo redno državno podporo ter imajo prosto stanovanje v zavodu, skrbeti pa morajo sami za hrano in potrebne učne knjige. Poleg podkovstva se poučuje ogledovanje klavne živine in mesa. — Vodstvo državne podkovske šole v Ljubljani.

Reforma obrtnege zakona. Po inicijativni gospodarskih krogov je sklenilo ministertvo za ustavotvorno skupščino in izenačenje zakonov, da se povede razprava o vprašanju upeljave enotnega obrtnege zakona za vso državo. Kot temelj za razpravo na: bi služil srbski zakon z dne 29. junija 1910, ki naj bi se v nekaterih točkah spopolnil in razširil na področje vse države. Trgovske in obrtniške zbornice so bile pozvane, da zaslišijo mnenje vseh važnejših gospodarskih organizacij v tej zadevi.

Za krošnjarje. G. poslanec Anton Sušnik je stavil na g. ministra trgovine in industrije sledeče vprašanje: V ribniški do-

lini, ki obsega sodni okraj Ribnica in Vel. Lašče in deloma tudi v sodnem okraju Kočevje cvete lesna domača obrt. Ljudstvo, ki je naseljeno tu, je izredno marljivo in pošteno, pa tako gosto naseljeno, da ne more živeti samo od poljedelstva. Zato so se oprijeli ljudje še domače lesne obrti, ki je za večino prebivalstva sedaj glavni vir dohodkov in preživljenja. Tu se producira takozvana suha roba: obodi, sila, rešeta, rajte, škafi, žlice, kahalnice, valarji, ribežni, leseni krošnjiki, tolkači, zobtrebci in drugo, same stvari, ki so neobhodno potrebne za kmetstvo hišo in gospodarstvo. Po ti robi slovijo Ribničani daleč po svetu, prav kakor poje narodna pesem: »Sem Ribničan Urban, po celem svetu znan«, in druga: »Mj rešteno zdelavamo za cele dežele.« Te robe se izdelata toliko, da je je preveč za domači trg in se mora izvažati. Pri eksportu pa moram opozoriti na neko posebnost. Že 4. septembra l. 1852 so dobili Ribničani s cesarskim patentom privilegij, da smejo s svojo suho robo krošnjariti po vsi bivši Avstriji. In na Avstrijskem in Ogrskem, na Češkem in v Primorju, na Tirolskem in Solnograškem, povsod si mogel videti Ribničana, kako je hodil s krošnjo na hrbtu po sejnih, od vasi do vasi, od hiše do hiše. Na tisoče mož in fantov je odšlo vsako leto na ta način krošnjariti po svetu. Vsak je imel svoj okraj, kamor je zahajal vedno. Poznam može, ki so v eni in isti okraj zahajali po 35 do 40 let in še več. Ponujali so drobno novo robo, večinoma pa le staro popravljeni, zlasti sita, rešeta in rajte. Povdariti moram, da je bil to njihov glavni zaslužek. Ker so bili z malim zadovoljni, marljivi in pošteni, so si mnogo prihranili. Smelo lahko trdim, da je letni zaslužek teh krošnjarjev, ki so ga poslali domov, znašal preko poldrug milijon kron. Tako je bilo do prevrata. Po prevratu so vse obmejne države strogo zaprle svoje meje in ribniški krošnjarji ne morejo več izvažati svoje robe in hoditi krošnjariti v Nemško Avstrijo. S tem je odpadel glavni del njihovega zaslužka. Kažejo se že zle posledice. Obstoj celih družin je v nevarnosti, ljudje obupani. Če ne bo kmalu pomoči, se lahko zgodi, da se bo moralo okrog tristo družin izseliti iz Jugoslavije. Brez dvoma je te vrste krošnjarstvo izjemno in nima nobenih kvarnih posledic kakor krošnjarstvo z drugim blagom. Ker tudi prav nič ne škodi trgovini in je samo v veliko dobrobit naših domačih krajev in zlasti ribniške doline, zato si usojam vprašati gospoda ministra: 1. ali je gospodu ministru znano vse to? 2. kaj hoče gospod minister učiniti, da odvrne veliko nevarnost, ki preti prebivalcem ribniške doline? 3. ali je gospod minister voljan pri sklepanju trgovinske pogodbe z Nemško Avstrijo izposlovati, da bodo smeli Ribničani krošnjariti po vsi Nemški Avstriji kakor poprej in svobodno uvažati svojo robo? —

Razno.

Ivan Gostinčar. Dne 25. avgusta je po 14 dnevnom trpljenju preminul sin našega čestitljivega boritelja Jožefa Gostinčarja, nadebudni Ivan Gostinčar. Pokojnik je bil

obče znan zaradi svoje delavnosti in vztrajnosti. Delavski stan kateremu je posvetil vse svoje moči, bo pokojnika pač težko pogrešal.

Potovanje iz SHS ali Avstrije na Koroško. Glede oseb, ki hočejo potovati iz kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ali iz Avstrije v pas II ali I, se zahteva, da dajo vidirati svoje potne liste po delegatu kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev v plebiscitni komisiji, čigar urad je v hotelu Kaiser v Celovcu, ako hočejo potovati v pas I, odnosno po avstrijskem delegatu, ki ima svoj urad v hotelu Moser v Celovcu, ako hočejo potovati v pas II.

Identitetne izkaznice za Koroško. Vsled sklepa medzavezniške plebiscitne komisije se bo po 10. septembru 1920 zahtevalo od vseh oseb, ki redno prebivajo v plebiscitnem ozemlju, da nosijo pri sebi osebne izkaznice o njih identiteti. Tudi otroci od 10 let naprej jih bodo morali imeti.

Kdo bo izgotavljal te izkaznice? Take izkaznice izgotove občinski uradi prebivalcem občine, jih pošljejo nato okrajnemu glavarstvu, ki pritisne nanje uradni pečat ter jih izroči pristojnemu okrajnemu svetu (District Council). Okrajni svet tudi pritisne svoj uradni pečat ter jih pošlje občinskim uradom, da jih izroče naslovljencem. Ti morajo imeti tako izgotovljene izkaznice do 10. septembra 1920 ter jih nositi s seboj vselej in povsod.

Kaj je treba pomniti glede teh izkaznic. a) Da osebne izkaznice niso potni listi; b) da osebne izkaznice morajo pečatu okrajni sveti (District Councils), ki jih je postavila medzavezniška plebiscitna komisija; c) da osebam, ki izpremene prebivališče iz enega glasovalnega okraja v drugega, v teku dveh dni pritisne na osebno izkaznico svoj uradni pečat okrajni svet, v čigar okraj je oseba dospela. Za »izpremembo prebivališča« se smatra že, če je kdo odsoten od doma samo tri dni; d) da okrajni sveti, ako smatrajo koža za nevršečnega, to pripomnijo na zadnjo stran osebne izkaznice.

Veliko polje broma v Jugoslaviji. Amerikanski eksperti so v hribovju južno od Beograda odkrili ogromna polja broma, s katerim je mogoče zalagati celi svet.

Švobodna trgovina in prehrana. Dr. Heim, voditelj bavarske ljudske stranke, ki je sicer pristaš švobodne trgovine, opozarja v strankinem glasilu »Bayerischer Kurier« na velike nevarnosti, ki prete deželi po švobodni trgovini. Razni kupci bodo s pretiranimi cenami izmamili od kmetov vse zaloge in posebno živino. V deželo bo pač prišlo veliko denarja, toda kašče in hlevi se bodo izpraznili. Dr. Heim svetuje previdnost. Tudi pri nas hočejo demokraci svobodno trgovino. Pri tem seveda ne mislijo na kmetske koristi, marveč na svoje. Kmetski interesi tudi nikdar ne morejo obstajati v samih denarnih vlogah, ampak trajno kmetsko blagostanje temelji na polnih kaščah in polnih hlevih. Na vsak način pa bi moral glavni del računa švobodne trgovine plačati delavec in stalni nastavljenec, ki bi morala še naprej garati le za žepe kapitalistov in pri tem stradati, da bi se jima temnilo pred očmi.

Sijajno gospodarstvo. V Kreki v Bosni ima naša država dober solni rudnik, ki bi

mogel dati dnevno 15 vagonov soli. Daje jo pa v resnici le 3 do 5 vagonov dnevno, a še te ne more prodati ter ima v zalogi že 500 vagonov soli. Vsled tega je morala uprava odpustiti nad 300 delavcev, ki so tako ostali brez kruha. Odkodi to, ko Jugoslavija nima dovolj soli in jo mora uvažati? Stvar pojasnjuje sarajevska »Jugoslavija« tako-le: Do prevrata se je prodajala sol iz kreške solarne po 35 vinarjev kilogram. Belgrajska monopolska uprava, ki je podrejena finančnemu ministru, je cene soli neprestano zvišavala, tako da stane sol v Kreki že 7 K kilogram. Ker stane sol, ki se uvažuje iz Tunisa, Alžira, Avstrije in Nemčije všteti vse stroške za prevoz in carino 3 do 4 K, je naravno, da nihče več ne naroča soli iz kreške solarne. Le uboga bosenska raja je navezana na to sol in plačuje tako to nujno življenjsko potreščino za 50 odstotkov dražje nego ostalo prebivalstvo v državi. Država ima pri tem letno do 200 milijonov kron izgube in vrhu tega je ostalo brez kruha 300 do 400 delavcev. Taki so sadovi centralizma.

Železniški tarifi v dinarjih. Železniško ravnateljstvo je odredilo, da se od 15. avgusta dalje pri vseh železniških blagajnicah računajo tarifi v dinarski vrednosti.

Nakup živine v Sloveniji. Kakor poroča ljubljanski dopisni urad iz Beograda, se v smislu naredbe ministrstva za kmetijstvo sestavi komisija, ki odpotuje v Slovenijo, da nakupi tu za milijon dinarjev plemenske rogate živine, ki se bo razdelila prebivalstvu v Črni gori deloma brezplačno, deloma po znižani ceni.

Razdelitev bivšega avstrijskega brodovja. Bivši član naše mirovne delegacije, Andrija Radović, ki se mudi sedaj v Beogradu, je imel s sotrudnikom »Pravde« nastopni razgovor: Znano je, da je na zavezniški konferenci v Londonu dne 21. novembra 1919 bilo sklenjeno, da se bivše avstro-ogrsko brodovje razdeli tako, da pripadejo Jugoslaviji vse one ladje, ki so last Jugoslovanov, a Italiji one, kojih lastniki so Italijani. Ostanek je bil prisojen Angliški in Franciji. Po londonskem sklepu nam, odnosno Italiji, brezpogojno pripadejo vse ladje izpod 2000 ton, ostale pa pod gotovimi pogoji. Ta londonski sklep, ki je bil uradno priobčen v naši delegaciji, do danes ni izpremenjen, a še manj ukinjen. V resnici imamo doslej 6 ladij. Ni dvoma, da se bo omenjeni sklep glede razdelitve bivšega avstro-ogrškega brodovja tudi izvršil. Naša delegacija v Spaji je zahtevala, naj se to čimprej izvede. Nato je sotrudnik »Pravde« opozoril Radovića, da so beograjski listi nosili in objavili neko izjavo italijanskega ministra za zunanje posle, grofa Sforze, ki jo je imel v parlamentu, po katerem ima vse bivše avstro-ogrsko brodovje pripasti Italiji. Radović je na to odgovoril: To, kar so prinesle naše novine, ne odgovarja resnici. Iz samih italijanskih listov z dne 23. julija t. l. je razvidno, da je g. Sforza izjavil: Kadar se izvrši razdelitev bivše avstro-ogrške mornarice, potem bi prišle pod italijansko zastavo vse ladje, razen onih, ki so v posesti pravih državljanov Srbov, Hrvatov in Slovencev. Sforza je to izjavil, ker sta Anglija in Francija odstopili svoj del Italiji. Končno je izjavil Radović: Tako torej stoji ta stvar. To je treba ugotoviti, ker je bilo neprestano razburjenje

v našem narodu, zlasti pri onem delu, ki je v tem vprašanju posebno interesiran.

Število organiziranih delavcev je po vojski močno narastlo. Danes je organiziranih na Rusovskem 5.000.000 delavcev, na Nemškem 6.097.000, na Angleškem 4.750.000, v Ameriki 3.600.000, na Francoskem 1.500.000, na Italijanskem ravno toliko, v Avstriji pol milijona, v Belgiji 450 tisoč, na Danskem 255.000, na Švedskem 235.000, v Češkoslovaški 230.000, na Nizozemskem 265.000, v Švici 200.000, na Španskem 150.000, na Norveškem 122.000, na Luksemburškem pa 21.000. Na Balkanu je okoli 600.000 organiziranih delavcev. V teh številkah pa niso vštete mogočne avstralske delavske organizacije, ne one v Kanadi, ne južnoamerikanske, ne afrikanske in ne azijske.

Uboga Evropa. »Jugoslavenski ekonomista« prinaša žalostno statistiko, koliko dolguje bedna Evropa Ameriki. — Nemčija, kakršna je danes, reprezentira materialno vrednost 50 milijard dolarjev; njen dolg pa 55 milijard. Taka trgovska bilanca ni nič drugega kot državni bankrot Nemčije. O Nemški Avstriji se niti govoriti ne da, ker ona je že itak likvidirana. Anglija, ki je imela pred svetovno vojsko v raznih državah posojenih 20 milijard, ji je ostalo samo še 5%. Poleg tega so bili državni dohodki Anglije leta 1916 izdatno manjši od izdatkov; v preteklem letu je imela dnevni deficit 10 milijonov dolarjev. Francoska vidi svoj priličen izid v odškodnini, ki bi ji jo morala plačati Nemčija; toda dvomljivo je, če bo mogla Francoska ožeti do zadnje kapljice nemško materialno-finančno limono. Italija se nahaja v veliki politični in gospodarski krizi. Z njo se danes ne more računati, ker država, kakršna je danes Italija, koje izdatki so večji od državnih dohodkov, nima upanja, da bi v kratkem času igrala v politično-gospodarskem oziru Evrope kako važnejšo vlogo.

Nova vlada. Dne 18. avgusta 1920 je bila sestavljena po dolgem času nova vlada in sicer: dr. Milenko R. Vesnić, predsednik ministrskega sveta; za promet dr. Anton Korošec; za pravosodje in zastopnika ministra priprave za ustavotvorno skupščino in izenačitev zakonov Marko N. Trifković; za notranje zadeve Milorad Drašković; za verstvo Pavel D. Marinković; za finance Kosta Stojanović; za zunanje zadeve dr. Ante Trumbić; za zgradbe Jovan P. Jovanović; za proseto Svetozar Pribičević; za kmetijstvo in vode dr. Velizar S. Janković; za trgovino in industrijo dr. Momčilo Ninčić; za agrarno reformo dr. Hinko Krizman; za vojno in mornarico Branko Jovanović; za pošto in brzozjav dr. Mato Drinković; za gozde in rudnike Ivan Kovačić; za narodno zdravje Živojin Račajlović; za socialno politiko dr. Vekošlav Kukovec; za prehrano in obnovo dežel Risto Jojić.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

V zadnji številki se je v objavi glede delavskih dopustov vrnila neljuba pomota. V objavi namreč čitaj: ... »je izdala načrt naredbe...« in ne: ... »je izdala naredbo...«

Odgovorni urednik: Iva p Ogrin. — Izdajatelj in založnik: Jugoslovanska obrtna zveza v Ljubljani. Tiska: Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani.

Obrtna centrala v Ljubljani za obnovitev po vojni poškodovanih krajev

ima v zalogi večjo množino

nosilcev (traverz) za mostove

na kar še posebej opozarja p. n. cestne odbore. — Nosilci merijo v profilu 30 cm.

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani ::

reg. zadr. z omejenim jamstvom., Kongresni trg 19.

Rezervni zaklad nad 500.000 K.

Hranilne vloge se obrestujejo po $3\frac{1}{4}\%$. Posojila na poljubno dobo let. — Osebni kredit 6% proti podpisu zadolžnice ali menice. — Posojila proti zastavi terjatev potom cesije 6% . — Posojila na hipoteke $5\frac{1}{2}\%$ proti podpisu zadolžnice.

Hitra rešitev prošelj!

Uradne ure od 8. do 12. ure.

Prospekti brezplačno na razpolago.

Ljudska posojilnica v Ljubljani

v lastnem domu - Miklošičeva cesta 6 obrestuje hranilne vloge po čistih

3%

Ljudska posojilnica v Ljubljani je največja slovenska posojilnica in je imela koncem leta 1918 nad 43 milijonov kron vlog in nad 1 milijon 100.000 kron rezervnih zakladov.

Ljudska posojilnica stoji pod neposrednim državnim nadzorstvom.

Obdelan stavbni les

ležeč tik okrajne ceste pri Medvodah, se proda. — Več u tem se poižve pri:

IVAN PETERNEL, Preska p. Medvodah.

Karol Majce i drug

čevljarski mojster

Radeckega cesta št. 6

se priporoča za vsa

v čevljarsko stroko spadajoča dela.

Prodaja izgotovljene čevlje in čevljarske potrebščine.

Čebelni vosek

suhe satine in odpadke sveč

kupuje po najvišji dnevni ceni

J. Kopač, svečar v Ljubljani

Celovška cesta št. 90.

Stavbno podjetje in lesna trgovina Korošec Dragotin, Braslovče

prejema vsa zidarska in druga stavbna dela, izdaja strokovna mnenja, izvršuje načrte in proračune, prodaja raznovrsten les ter istega kupuje, izvršuje vsako množino lesenih zabojev vsake velikosti. — Delo solidno in po primerno nizkih cenah.

Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z n. z.

v Ljubljani, Sodna ulica št. 11

sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopne računov, eskomptira menice itd.

Obrtna centrala v Ljubljani

za obnovitev po vojni poškodovanih krajev, r. z. z o. z.
Sodna ulica št. 11

sprejema naročila za vsa stavbena in druga opremna dela, posebno naročila za večje naprave, kantarje, šole, zasebna stanovanja itd.

oddaja pa tudi v večjih množinah razna dela posameznim članom — obrtnikom. V slučaju potrebe nudi tudi potrebno orodje.

Načrte, stroškovnike in druga tehnična mnenja ob poverbi dela brezplačno.

GOSPODARSKA ZVEZA

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, reg. zadr. z omej. zav.

Stalna zaloga poljedelskih strojev: motorjev, mlatilnic, vitljev, slamo- in reporeznic, brzoparilnikov, plugov, bran, čistilnikov i. t. d.

Prodaja umetnih gnojil, kolonijalnega in špecerijskega blaga ter poljskih pridelkov.

Zaloga pristnega domačega in ogrskega vina, žganja i. t. d.

Lastna izdelovalnica in prekaževalnica klobas.

Lastna zeljarna.

Uzajemna zavarovalnica v Ljubljani

je edini slovenski zavarovalni zavod, ki zavaruje proti požarnim škodam poslopja, premičnine in poljske pridelke. — Sprejema življenjska zavarovanja v vseh kombinacijah.

Tršico (stekaduro)

ima v zalogi po zelo
nizkih cenah

Obrtna centrala v Ljubljani

Sodna ulica št. 11.

Strojno mizarstvo Peter Bizjak

v Spodnji Siški, Gosposvetska cesta 136

prevzema vsa v mizarstvo spadajoča dela, zlasti stavbeno mizarstvo. — Cene primerne, delo solidno, postrežba točna.

Delniška glavnica: K 30,000.000.—.

Jadranska banka

Podružnica Ljubljana

Centrala:
Trst.

Sprejema vloge na knjižice, vloge na tekoči in žiro račun proti najugodnejšemu obrestovanju.

Podružnice:

Kupuje in prodaja devize, valute, vrednostne papirje itd.

Dubrovnik,

Eskontira menice, devize, vrednostne papirje itd.

Dunaj,

Kotor,

Izdaja čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Metković,

Opatija,

Split,

Šibenik,

Zader.

Daje predjme na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih; daje trgovske kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Ekspozitura:

Prevzema borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje.

Kranj.

Brzjavni naslov: JADRANSKA.

Telefon št. 257.

Rezerve: nad K 10,000.000.—.

Pohištvo iz upognjenega lesa je trpežno,

Naročila sprejema tovarna lesnih izdelkov in upognjenega pohištva :

udobno,
poceni.

I. BAHOVEC nasl.

Duplica, p. Kamnik.

Kompletne oprave za hotele, gostilne, restavracije, kavarne, šole, zavode, gledišča, dvorane i. dr.

Fine z usnjem tapetane garniture za stanovanja. Založniki in trgovci dobe posebne popuste.



Stavbna pisarna :: IVAN OGRIN

Ljubljana, Gruberjevo nabrežje št. 8.

Prevzema vsa zidarska in druga stavbna dela. Izdaja strokovna mnenja, izvršuje načrte in proračune.

Delo solidno, po primerno nizkih cenah. ☐

Vsakovrstne slamnike

gg. trgovcem in cenj. občinstvu priporoča
FRANJO CERAR, tovarna slamnikov,
Stob, p. Domžale pri Ljubljani.

Gospodarska banka

v Ljubljani

posluje začasno v pr. storih Zadr. zveze

Dunajska cesta 38/I.



Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji. x